

GROOT
WOORDENBOEK
DER
NEDERLANDSE
TAAL

GROOT
WOORDENBOEK
DER
NEDERLANDSE
TAAL

Taalcoach helpt collega's een handje

In het februari-nummer wees Simon Verhallen erop dat schoolsucces en taalvaardigheid niet zonder elkaar kunnen. De taalcoach is een van de middelen die een school daarbij kan inzetten. Lies Alons die tijdens de Campagne Leersucces docenten begeleidde, legt uit wat de taalcoach kan betekenen voor collega's en leerlingen.

Wat is dat nu precies, een taalcoach?

Een taalcoach is het aanspreekpunt, de expert, op het gebied van taal binnen de school. In de Campagne Leersucces is het meestal een docent Nederlands die zijn deskundigheid overdraagt naar de andere collega's. Centraal daarbij staat steeds: wat kun je in je eigen les doen om de taalvaardigheid te bevorderen en wat heb je daarvoor nodig?

Hoe kan de taalcoach het dan aanpakken?

Je kunt drie rollen onderscheiden. Ten eerste het opzetten en

begeleiden van de leerlijn Nederlands binnen de school. Daarbij gaat het om de afstemming tussen Nederlands en de beroeps/ praktijk- en zaakvakken.

Maar je kunt ook denken aan de ondersteuning van de vakdocenten. In dat geval gaat het om het vergroten van het taalbewustzijn van de vakdocenten: zichtbaar maken welke talige aspecten in het vak zitten, zowel bij de zaak- als de beroepsvakken.

Ten derde kun je denken aan de begeleiding van individuele leerlingen met een taalachterstand.

De taalcoach kan dus op drie manieren zijn taak oppakken. Het

spreekt voor zich dat deze drie rollen eigenlijk onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Afhankelijk van de stand van zaken op de school wordt er soms voor de ene invalshoek gekozen en soms voor de andere.

Hoe zijn je ervaringen met de ondersteuning van vakdocenten?

Nog veel vakdocenten gaan eerst op de rem staan; de taal moet bij het vak Nederlands worden geleerd. Maar ze vinden wel dat er iets moet veranderen, want ze komen de problemen iedere dag weer tegen. Binnen het project was er bijvoorbeeld een team multitechniek dat aangaf dat het niet goed ging met de leerlingen: ze kunnen niet lezen, ze zijn niet gemotiveerd, ze begrijpen de opdrachten niet, enzovoort. De taalcoach is eerst met twee vakdocenten gaan praten. Ze vertelden dat ze er eigenlijk niet veel meer aan vonden in het onderwijs. Het vak vonden ze nog steeds leuk, maar die leerlingen: "Iedere keer probeer je het leuk voor ze te maken: nu door de invoering van multitechniek. Maar het helpt allemaal niet."

Maar hoe maak je zulke vakdocenten dan enthousiast?

Door samen aan de slag te gaan! De taalcoach heeft in dit geval eerst vooral geluisterd naar het verhaal van de docenten. Daarna is zij een keer op lesbezoek gegaan om te kijken hoe de leerlingen werken in de les. Vervolgens zijn er twee bijeenkomsten geweest waarin de taalcoach samen met de vakdocenten de lesmaterialen heeft bekeken. Ze hebben bijvoorbeeld eerst met elkaar kritisch naar een vaktekst gekeken en de moeilijke woorden aangekruist. De docenten zagen dat er wel heel veel moeilijke woorden in de tekst stonden. Vervolgens hebben ze met elkaar naar een oplossing gezocht. Het resultaat was een woordenschrift waarin de leerlingen de moeilijke woorden kunnen opschrijven en dat ze ook kunnen meenemen naar de les Nederlands. Verder heeft de taalcoach informatie gegeven over

de didactiek van woordenschat, bijvoorbeeld dat het belangrijk is om een nieuw woord op het bord te schrijven en het woord in de volgende les te herhalen.

Op die manier hebben de vakdocenten meer inzicht in de talige aspecten van het vak gekregen en is de taalcoach toch dicht bij het vak gebleven, want dat is belangrijk. Je moet laten zien dat in het vak veel taal zit, maar daarbij moet je gebruik maakt van andermans specialiteiten.

En de leerlijn Nederlands dan?

Leerlingen leren de taal het beste aan de hand van taken die ze als zinvol ervaren. Daarvoor is het van belang om een goed beeld te hebben van de taaltaken die van belang zijn voor de leerling: Wat voor teksten moet de leerling kunnen lezen? Met wie moet hij een gesprek kunnen voeren en waarover? En wat voor teksten moeten ze kunnen schrijven en waarover? Dus als je de leesvaardigheid wilt oefenen, dan kun je daarbij goed gebruik maken van teksten die bij het vak worden gebruikt. In het project zijn een docent Nederlands en een docent Zorg & Welzijn een vergaande samenwerking aangegaan. Dat betekende bijvoorbeeld dat in de lessen een banketstaaf maken centraal stond. In de kookles werd de banketstaaf gemaakt en beoordeeld. De les Nederlands werd gevuld met het lezen van het recept en het schrijven van het verslag. In die les werd aandacht besteed aan welke regels een goed verslag moet voldoen, de spelling en de grammatica. De taalcoach is immers de expert op dat terrein. Hij besteedt aandacht aan de regels en structuren van de taal. In overleg met de vakdocenten kan de taalcoach dus zorgen voor een goede afstemming tussen Nederlands en de beroeps/praktijk- en zaakvakken.

Je noemde ook nog de begeleiding van individuele leerlingen ...

Dat klopt. Er zullen immers ook leerlingen met een hiaat in hun taalontwikkeling zijn. Zij moeten verder werken aan hun taalvaardigheid taalontwikkeling. Hiervoor moet de taalcoach eerst een

Voorbeelden acties Taalcoach

- Inventariseren taalproblemen leerlingen
- Lesbezoeken collega-docenten
- Coachen individuele docenten
- Taaltaken inventariseren
- Leerlijn Nederlands uitzetten
- Taalbewustzijn vakdocenten vergroten
- Feedbackformulieren ontwikkelen
- Woordenschrift introduceren

Succesfactoren

1. Docenten met NT2-kennis
2. Een gedeelde visie op onderwijs
3. Medewerking management
4. Uren / Faciliteiten
5. Begeleiding taalcoach (intern of extern)

diagnose stellen. Vervolgens moeten er ondersteunende materialen ingezet kunnen worden waarmee de leerling verder aan zijn taalontwikkeling kan werken.

Je kunt leerlingen ook zelf een vragenlijst laten aanvullen. Het blijkt dat ze zelf vaak heel goed kunnen aangeven wat ze moeilijk vinden en waarom. Het valt op hoe weinig de leerlingen zelf gevraagd wordt over hun taalvaardigheid.

En hoe zit het met de rol van de directie?

Die is van cruciaal belang. Om het een en ander van de grond te krijgen is ten eerste een gedeelde visie op de plaats van taal in het onderwijs een voorwaarde. Het management en (een deel van) de docenten moet het belang van aandacht voor taal inzien. Verder moet het management bereid zijn te investeren in de vorm van faciliteiten (extra tijd, gelegenheid voor scholing en begeleiding, samen lessen voorbereiden enzovoort). Dit alles betekent dat er een concreet plan moet komen voor zaken als de doelen, de tijdsinvestering van de taalcoach en deelnemende docenten, en de te verwachte resultaten. Zo'n plan is belangrijk, maar maak het niet te groot en te zwaar als je start. Van belang is dat je als (vak)team snel kleine succesmomenten gaat ervaren. Dus formuleer als doelen ook concrete producten, bijvoorbeeld alle docenten bij techniek werken met een woordenschrift.

Hoe verder met de taalcoach?

Op sommige scholen zie je dat de taalcoach nog niet echt een plek binnen school heeft gevonden. Op andere scholen heeft de taalcoach een goede start gemaakt. Taal- en vakdocenten gaan bijvoorbeeld bij elkaar op lesbezoek en er worden afspraken gemaakt over taal in het vakonderwijs. De taalcoach kan ook beginnen met een enquête over taal in de vakken. Die wordt dan gebruikt om docenten bewust te maken van taalproblemen en de invloed die docenten daarop kunnen hebben.

Een taalcoach kan dus op verschillende manieren invulling geven aan zijn taak. De keuze voor bepaalde activiteiten hangt samen met de visie en werkwijze binnen de school. De inzet van een taalcoach moet natuurlijk geen eenmalige actie zijn, maar moet een vaste waarde binnen de school worden. Alleen dan krijgt de taal een duidelijke plek binnen school, waarin iedere docent een eigen verantwoordelijkheid voelt.

Lies Alons is medewerker van het ITTA van de Universiteit van Amsterdam, tel. (020) 5253844. Zij maakte deel uit van het projectteam van de Campagne Leersucces. Jacqueline de Maa leverde voor dit artikel aanvullingen vanuit het traject in Utrecht.